

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Mervi Kaipio

LASTENSUOJELUILMOITUKSEN
TEKEMINEN
VARHAISKASVATUKSEN
HENKILÖKUNNAN NÄKÖKULMASTA

Sosiaali- ja terveysala
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Mervi Kaipio
Opinnäytetyön nimi	Lastensuojeluilmoituksen tekeminen varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	25 + 1 liite
Ohjaaja	Ulla Isosaari

Tämän tutkimuksen päätutkimusongelmana oli, millaisia tunteita ja ajatuksia lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ja harkitsemiseen liittyy varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta. Lisäksi selvitettiin, millaista tietoa varhaiskasvatuksen työntekijöillä on lastensuojeluilmoitukseen liittyen ja mitä tietoa toivotaan lisää. Tutkimuksessa perehdyttiin myös siihen, kuinka lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen ja tekemiseen liittyviä tunteita ja ajatuksia on käsitelty. Tutkimuksen tarkoitus oli luoda kuvaa, millainen prosessi lastensuojeluilmoituksen tekeminen on ja siten toimia tukena varhaiskasvatuksen ammattilaisille, jotka joutuvat pohtimaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Tutkimuksen teoria pohjautuu pääteemoiltaan varhaiskasvatukseen ja lastensuojeluilmoitukseen. Varhaiskasvatuksen osalta keskeisimpiä asioita ovat varhaiskasvatuksen kuvailu, varhaiskasvatuksen henkilökunta sekä varhaiskasvatussuunnitelmat. Lastensuojeluilmoituksen teoriapohjana kerrotaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan lakisääteisestä velvollisuudesta ja siitä, kuinka lastensuojeluilmoitus tehdään. Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, joka on toteutettu haastattelemalla erään vaasalaisen päiväkodin lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia. Tutkimusaineisto on käsitelty aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen avulla saatiin selville, että harkitessaan ja tehdessään lastensuojeluilmoituksia varhaiskasvatuksen työntekijät pohtivat paljon ilmoituksen seuraamuksia eri näkökulmista. Prosessiin liittyy paljon kielteisiä tunteita, kuten pelkoa, epävarmuutta ja huolta. Työntekijät kokevat kuitenkin vahvaa velvollisuudentuntoa ja auttamisen halua. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on tietoa lastensuojeluilmoitukseen liittyen, mutta koulutusta toivottaisiin lisää. Tunteiden ja ajatusten käsittelyssä tärkeimpänä tukena ovat toimineet oma tiimi ja esimies.

Avainsanat	varhaiskasvatus, lastensuojeluilmoitus, tunteet, tunteiden käsittely
------------	--

ABSTRACT

Author	Mervi Kaipio
Title	Making a Child Welfare Notification from Early Childhood Education Staff's Perspective
Year	2017
Language	Finnish
Pages	25 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Ulla Isosaari

The main research problem of this study was what kind of feelings and thoughts are connected with making a child welfare notification. A further purpose was to find out what kind of information early childhood education personnel have about a child welfare notification and what kind of further information is needed. The focus was also on the feelings and thoughts that are connected with considering and making a child welfare notification. The meaning of this study was to tell what kind of process making a child welfare notification is and thus support the early childhood education personnel who must think over making a child welfare notification.

The theory of this research is based on early childhood education and a child welfare notification. The most important things about early childhood education include a description of early childhood education, early childhood personnel and an early childhood education plan. The theoretical basis about a child welfare notification tells about early childhood education personnel's legal responsibility to make a child welfare notification and how to make it. This study is a qualitative study which is carried out by interviewing children's nurses and kindergarten teachers at a day care centre in Vaasa. The research material has been processed with content based content analysis.

The results show that when the early childhood education personnel consider and make a child welfare notification they think a lot about consequences from many different perspectives. There are many negative feelings during the process, for example fear, uncertainty and worry. In spite of that the personnel feel a strong sense of duty and they want to help. Early childhood education personnel have information about a child welfare notification but they would like to have further training. In processing feelings and thoughts the most important support had been the employee's own team and the superior.

Keywords	Early childhood education, child welfare notification, feelings, processing feelings
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS	9
	2.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat.....	9
	2.2 Varhaiskasvatus ja yhteistyömuodot.....	10
	2.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta.....	10
3	LASTENSUOJELUILMOITUS	12
	3.1 Huolen herääminen	12
	3.2 Velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.....	12
	3.3 Palvelutarpeen arviointi	13
	3.4 Tilastotietoa.....	13
	3.5 Aiemmat tutkimukset.....	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
	4.1 Tutkimuskohde	15
	4.2 Tutkimusote	15
	4.3 Aineiston kerääminen	15
	4.4 Aineiston analyysi.....	17
	4.5 Tutkimuksen eettisyys	18
	4.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	19
5	TUTKIMUSTULOKSET	21
	5.1 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät tiedot	21
	5.2 Lastensuojeluilmoituksen harkitseminen.....	23
	5.3 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen.....	25
	5.4 Tunteiden ja ajatusten käsittely.....	26
	5.5 Vapaa sana	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
7	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET.....	33

LIIKTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Haastateltujen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvät tunteet ja ajatukset	26
Taulukko 1. Analyysin vaiheet	18
Taulukko 2. Lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyvät tunteet ja ajatukset	24

LIITELUETTELO**LIITE 1. Teemahaastattelun haastattelurunko**

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaki velvoittaa monia ammattiryhmiä tekemään tarpeen vaatiessa lastensuojeluilmoituksen. Tämä lakisääteinen velvollisuus koskee muun muassa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Aika ajoin media nostaa esiin tapauksia, joissa perheiden huolta herättäviin tilanteisiin ei syystä tai toisesta ole puututtu ajoissa tai riittävällä tavalla. Näiden uutisten myötä nousee yleensä keskustelun pääkysymykseksi ”Miksi?”. Nämä herättivät pikkuhiljaa kiinnostuksen aihetta kohtaan ja näkökulmaksi muovautui hiljalleen perehtyä siihen miltä prosessi huolen heräämisestä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen näyttää lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten silmin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia tunteita ja ajatuksia lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen ja tekemiseen liittyy varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksella selvitettiin, millaista tietoa varhaiskasvatuksen työntekijöillä on lastensuojeluilmoituksesta ja mitä koulutusta kaivattaisiin lisää. Myös tunteiden ja ajatusten käsittelyyn perehdyttiin tutkimuksessa. Aihe on mielenkiintoinen, sillä sitä ei yleisesti ole tutkittu kovin paljon ja tutkimuksen näkökulma on uusi.

Tutkimuksen teoriassa perehdytään varhaiskasvatukseen ja lastensuojeluilmoitukseen. Varhaiskasvatukseen keskittyvässä luvussa käsitellään varhaiskasvatussuunnitelmia, varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ja mitä varhaiskasvatus tarkoittaa. Lastensuojeluilmoitukseen liittyvässä luvussa kerrotaan, mikä lastensuojeluilmoitus on, miten se tehdään ja millainen varhaiskasvatuksen työntekijöiden lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus on.

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, joka on toteutettu eräässä vaasalaisessa päiväkodissa. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kyseisen päiväkodin lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat, jotka olivat harkinneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä tai tehneet lastensuojeluilmoituksen. Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastatteluilla ja käsitelty induktiivisella sisällönanalyysillä.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisen lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla tuetaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoitona, sekä kerho- ja leikkitoimintana. (Opetushallitus 2017.) Lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen lisäksi varhaiskasvatuksen tehtäviksi voidaan katsoa myös syrjäytymisen ehkäisy, yhdenvertaisuuden edistäminen sekä vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun mahdollistaminen (Opetushallitus 2016,14).

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavat erityisesti varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on valtakunnallinen määräys, jonka pohjalta laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja edelleen lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Opetushallitus 2016, 8.)

Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan painottaa ja tarkentaa asioita, muttei sulkea pois mitään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tai varhaiskasvatuslaissa määriteltyä. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma on yhteinen kaikille varhaiskasvatuksen toimintamuodoille. (Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 1, 9)

Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä huoltajien kanssa, kun lapsi aloittaa päiväkodissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon lapsen etu ja tarpeet. Varhaiskasvatuslaki velvoittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja suunnitelmasta on vastuussa lastentarhanopettaja. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, mutta tarvittaessa myös useammin. Erittäin tärkeää suunnitelmaa laadittaessa ja tarkistettaessa on, että tavoitteet asetetaan toiminnalle ja arvioinnin kohteena on toiminta ja pedagogiikan toteutuminen. (Opetushallitus 2016, 10–11.)

2.2 Varhaiskasvatus ja yhteistyömuodot

Yhteistyö huoltajien kanssa on keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksessa. Vastuu yhteistyön toteuttamisesta on henkilökunnalla, mutta yhteistyön on tarkoitus olla tasa-arvoista vuorovaikutusta, molemminpuolista kunnioitusta sekä luottamusta ja yhteistä sitoutumista lapsen kehityksen edistämiseen. Käytännössä yhteistyö huoltajien kanssa tarkoittaa lapsen arkisten asioiden jakamista, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista sekä kehityksen ja oppimisen tukemisen suunnittelua ja toteutusta. (Opetushallitus 2016, 32–33.)

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa myös monialaiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on lapsen tarpeita vastaava varhaiskasvatuksen toteuttaminen. Käytännössä monialainen yhteistyö on yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun, terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja voivat olla myös esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi, kirjasto tai mikä vain, minkä kanssa yhteistyö on luontevaa. Yhteistyö edellä mainittujen tahojen kanssa rikastuttaa varhaiskasvatusta tarjoamalla monipuolisia oppimisympäristöjä. (Opetushallitus 2016, 33–34.)

2.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan pätevyysvaatimukset määritellään asetuksessa lasten päivähoidosta ja laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Kahdeksaa kolme vuotta täyttäneitä lasta ja neljää alle kolmevuotiasta lasta kohden täytyy olla yksi kelpoisuusehdot täyttävä työntekijä. Työntekijöistä joka kolmannella täytyy olla lastentarhanopettajan kelpoisuus. (L29.4.2005/272 & L16.3.1973/239.) Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista on kuitenkin kumottu 1.5.2016 lailla 514/2016, jossa ohjeistetaan soveltamaan lakia 817/2015 Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Kyseisessä laissa ei kuitenkaan määritellä tarkasti

varhaiskasvatuksen henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksia, joten käytännössä noudatetaan kuitenkin edelleen kumottua lakia.

3 LASTENSUOJELUILMOITUS

Tämän luvun alussa käsitellään huolen heräämistä. Pääpaino on siinä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa ja miten lastensuojelulaki velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Luvun lopussa esitellään tilastotietoa lastensuojeluilmoituksista sekä esitellään lyhyesti aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia.

3.1 Huolen herääminen

Kun tuntuu, että jostain lapsesta herää huoli, voi oman huolen käsittelyssä käyttää apuna huolen vyöhykkeitä. Vyöhykkeet ovat: ei huolta, pieni huoli, tuntuva huoli ja suuri huoli. Vyöhykkeiden kuvauksissa käsitellään erilaisia tunteita ja ajatuksia, jotka ovat kyseisellä vyöhykkeellä tyypillisiä. (THL 2014.)

Pienen huolen vyöhykkeellä tyypillistä on toistuva ihmettely ja pienenä koettu huoli. Silloin luotetaan vielä omiin kykyihin vaikuttaa asioihin ja saavutetaan toivottuja muutoksia. (THL 2014.)

Tuntuvan huolen vyöhykettä voidaan kutsua myös huolen harmaaksi vyöhykkeeksi. Harmaalla vyöhykkeellä koetaan epävarmuutta, liioittelun pelkoa ja epäselvyyttä. Omat keinot auttamiseksi eivät tunnu enää riittävän ja tilanteisiin kaivataan apua. Tyypillisesti kuitenkin koetaan, ettei ole tarpeeksi hyvin perusteltua pyytää apua. Harmaan vyöhykkeen huolien käsittely edellyttää yhteistyötä. (THL 2014.)

Suuri huoli tuottaa kokemuksen, että omat keinot ovat lopussa ja tilanteeseen tarvitaan välitöntä muutosta. Suuri huoli voi syntyä pitkän ajan kuluessa, jos huolta herättävä tilanne jatkuu yritetyistä tukikeinoista huolimatta. Mikäli suuri huoli herää heti työskentelyn alussa, tarvitaan kriisityötä. (THL 2014.)

3.2 Velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen

Lasten päivähoidossa työskentelevällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä, mikäli saa työssään tietää lapsesta, jonka lastensuojelutarve on

mahdollisesti selvitettävä. Lastensuojelutarpeen selvittäminen voi liittyä lapsen hoitoon ja huolenpitoon, lapsen omaan käyttäytymiseen tai kehitystä vaarantaviin tekijöihin. Salassapitosäännökset eivät estä lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Lastensuojeluilmoituksen sijaan voidaan myös tehdä yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi yhdessä lapsen tai vanhemman kanssa. (L 13.4.2007/417.) Lastensuojeluilmoitus tehdään lapsen asuinkunnan sosiaalitoimistoon puhelimitse, kirjallisesti tai käymällä paikan päällä tekemässä ilmoitus. Koska varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on lakisääteinen velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, ilmoitusta ei voi tehdä nimettömänä. (THL 2017.)

3.3 Palvelutarpeen arviointi

Lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen lastensuojelun työntekijät arvioivat välittömästi onko lapsella kiireellistä lastensuojelun tarvetta. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava seitsemän arkipäivän kuluessa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja oltava valmis kolmessa kuukaudessa. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, mikäli palvelutarpeen arvioinnissa todetaan lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia. (L 13.4.2007/417.)

3.4 Tilastotietoa

Vuoden 2015 tilastotietojen mukaan Pohjanmaalla tehtiin koko Suomen tasolla vähiten lastensuojeluilmoituksia. Lastensuojeluilmoitukset koskivat 3,9 prosenttia lapsista, kun koko maan tasolla vastaava osuus oli 6,2 %. Pohjanmaalla tehtiin yhteensä 2227 lastensuojeluilmoitusta, jotka koskivat 1451 lasta. Tilastoista voidaan myös todeta, että lastensuojeluilmoituksia tehdään sitä enemmän, mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse. 0-2-vuotiaita lapsia, joista tehtiin lastensuojeluilmoitus, oli Pohjanmaalla 2,7 % ikäryhmästä. 3-6-vuotiaiden kohdalla vastaava osuus oli 3,1 %. Vertailun vuoksi mainittakoon, että 16-17-vuotiaista pohjanmaalaisista lastensuojeluilmoituksen kohteena oli 6,1 % ikäryhmästä. (THL 2016, 13-14.)

3.5 Aiemmat tutkimukset

Aiempiä tutkimuksia suoraan aiheeseen liittyen oli haastavaa löytää. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä on tutkittu kuitenkin lastensuojeluilmoitusten tekemistä esimiehen näkökulmasta, varhaiskasvatusta lastensuojelun avohuollon tukitoimena sekä varhaista puuttumista.

Karttunen (2015) käsittelee tutkimuksessaan perheiden ongelmiin puuttumista päiväkodin näkökulmasta. Tutkimuksessa todetaan puuttuminen arkaluontoisena asiana, jota täytyy harkita punniten lapsen etua ja hyvien kasvatuskumppanuusvälien säilymistä. Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä käsitellään lyhyesti ja tutkimuksen mukaan lastensuojeluilmoituksia tehdään melko vähän.

Ahopalo (2011) puolestaan käsittelee tutkimuksessaan päivähoidon työntekijöiden huolen kokemuksia ja niiden käsittelemistä. Tutkimuksessa todetaan, että huolen herättyä työntekijät jakavat huolen mielellään oman tiimin kanssa. Huolen puheeksi ottaminen vanhempien kanssa koettiin kuitenkin hankalana. Kun huoli kasvoi suureksi, siihen pyrittiin puuttumaan muiden asiantuntijoiden avulla. Yhteistyökumppaneiksi mainittiin erityislastentarhanopettajat, psykologit ja sosiaalityöntekijät. Vaikka perheiden asioihin puuttuminen tuntui haastavalta, se koettiin kuitenkin tärkeäksi velvollisuudeksi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen kulusta aina tutkimusluvan hakemisesta aineiston analyysiin. Tutkimuksen toteuttamista ja tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä on pyritty kuvaamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Luvun lopussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

4.1 Tutkimuskohde

Tutkimuksen kohteena oli vaasalainen päiväkotito. Päiväkotito on Vaasan kaupungin ylläpitämä. Päiväkodissa järjestetään varhaiskasvatusta ja esiopetusta useissa eri ryhmissä, siten että päiväkotito palvelee kaikenikäisiä lapsia 0-vuotiaista esikoululaisiin. Tutkimukseen osallistui henkilöitä eri ikäisten lasten ryhmistä. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt työskentelivät tutkimushetkellä kyseisessä päiväkodissa lastenhoitajina tai lastentarhanopettajina.

4.2 Tutkimusote

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan tutkia asioita, joita ei voi yksinkertaisesti määrällisesti mitata. Mittaamisen sijaan kohdetta tutkitaan kokonaisvaltaisesti ja pyritään todellisen elämän kuvaamiseen. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita olemassa olevien väittämien todentamisen sijaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Hirsjärvi ym. (2007, 160) listaavat tyypillisiä kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Kokonaisvaltaisuuden lisäksi mainitaan esimerkiksi tavanomaiseksi aineiston käsittelyn tavaksi induktiivinen analyysi, laadullisten tiedonhankintamenetelmien käyttö ja tarkoituksenmukainen kohdejoukon valinta. Nämä edellä mainitut piirteet nousevat esiin tässäkin tutkimuksessa.

4.3 Aineiston kerääminen

Tutkimuslupaa haettiin tutkimuksen kohteena olevan päiväkodin johtajalta. Tutkimusluvan saamisen jälkeen opinnäytetyön tekijä esitteli tulevan tutkimuksen

päiväkodin viikkopalaverissa. Jokainen tiimi sai myös paperisen tiedotteen, jossa oli oleelliset tiedot tulevasta tutkimuksesta ja opinnäytetyön tekijän yhteystiedot, jotta vapaaehtoiset tutkimukseen osallistuvat henkilöt pystyivät sopimaan sopivan haastatteluajan. Tutkimukseen pyydettiin osallistumaan niitä lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia, joilla oli kokemuksia lastensuojeluilmoituksen harkitsemisesta tai tekemisestä.

Haastateltavat ottivat itse yhteyttä opinnäytetyön tekijään. Osa yhteydenotoista tuli sähköpostitse, osa ilmaisi halukkuutensa osallistua tutkimukseen kasvotusten. Tutkimukseen osallistuvat saivat haastattelurungon (liite 1) etukäteen, jotta saivat kaikessa rauhassa valmistautua kysymyksiin vastaamiseen. Haastatteluiden ajankohdat sovittiin yhdessä haastateltavien kanssa heille sopiviin ajankohtiin. Haastattelut pidettiin päiväkodilla ja niitä varten varattiin aina rauhallinen huone, jossa haastateltava ja haastattelija saivat olla kahdestaan. Haastattelut äänitettiin haastateltavien suostumuksella.

Haastattelut kestivät noin 10-18 minuuttia riippuen siitä, kuinka paljon kerrottavaa haastateltavilla oli. Haastattelut litteroitiin tietokoneella kirjoittaen. Kun fontin koko oli 11, tekstiä tuli 22 sivua.

Haastattelua voidaan pitää kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmänä. Sen etuina ovat joustavuus, vastausten selventämisen ja syventämisen mahdollisuus tutkimustilanteessa sekä se, että osallistumaan lupautuneet henkilöt yleensä myös osallistuvat. Tutkijoiden piirissä ollaan kahta mieltä siitä, onko arkojen asioiden tutkiminen haastattelun avulla helpompaa vai vaikeampaa kuin muilla menetelmillä. (Hirsjärvi ym. 2007, 200–201.)

Haastattelutyyppejä on olemassa erilaisia, mutta tässä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua yksilöhaastatteluna. Hirsjärvi ym. (2007, 203–206) määrittelevät teemahaastatteluun liittyvän vapautta kysymysten tarkan muodon ja järjestyksen suhteen. Lisäksi yksilöhaastattelussa jokainen saa varmasti sanoa omat ajatuksensa sen sijaan, että jäisi dominoivien henkilöiden varjoon ryhmähaastattelussa tai ei uskaltaisi sanoa ryhmässä jotain ääneen.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto käsiteltiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Induktiivisella, eli aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä saadaan selkeyttä aineistoon. Aineisto saadaan järjestettyä johtopäätöksiä varten. Induktiivinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto redusoidaan, eli pelkistetään. Käytännössä litteroiduista haastatteluista poimitaan tutkimuksen kannalta oleelliset ilmaisut. Toinen vaihe on klusterointi, eli ryhmittely. Silloin aineistosta nostetut ilmaisut ryhmitellään alaluokkiin, joista voidaan muodostaa yläluokkia. Kolmas vaihe on abstrahointi, eli käsitteellistäminen. Käsitteellistäminen toki alkaa jo ryhmittelyvaiheessa, mutta tässä viimeisessä vaiheessa yläluokkia pyritään vielä yhdistämään yhdistävillä käsitteillä. Lisäksi tehdään johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajarvi 2006, 105–115.)

Tässä tutkimuksessa aineisto pelkistettiin ensin alleviivaamalla litteroidusta tulostetusta tutkimusaineistosta jokaisen kysymyksen vastauksen oleellisimmat osat. Tässä vaiheessa pois jäänyt teksti oli tyypillisesti kuvailua, joka ei vastannut kysymykseen tai toistoa jo mainituille asioille. Jokaisen kysymyksen kohdalla alleviivauksessa käytettiin eri väriä, mikä helpotti tulosten tutkimista myöhemmässä vaiheessa. Seuraavaksi alleviivatut kohdat kirjoitettiin uudelleen siten, että haastattelurungon jokaisen kysymyksen alle saatiin kysymyksen vastauksina saadut ilmaisut kaikista haastatteluista. Siinä vaiheessa ilmaisujen ryhmittely oli yksinkertaisempaa. Kun ilmaisu oli sijoitettu johonkin luokkaan, se yliviivattiin. Kun kaikki ilmaisut oli sijoitettu, laskettiin, kuinka monta ilmaisua kuului mihinkin ryhmään. Johtopäätöksiä tehtiin, kun tutkimustuloksia kirjoitettiin opinnäytetyön tekstiksi. Tutkimusaineiston käsittelyä on vielä havainnollistettu taulukon avulla (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Analyysin vaiheet

Vaiheen numero	Vaiheen kuvaus
1	Ilmaisujen alleviivaus litteroidusta aineistosta
2	Alleviivattujen ilmaisujen järjestäminen haastattelukysymysten mukaan
3	Ilmaisujen ryhmittely
4	Ilmaisujen laskeminen
5	Johtopäätöksiä tekeminen

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimukseen osallistuvat henkilöt olivat vapaaehtoisia ja saivat pysyä nimettöminä. Tutkittavat ottivat itse yhteyttä opinnäytetyön tekijään sähköpostitse tai kasvotusten. Jokaiselta haastateltavalta varmistettiin ennen haastattelun aloitusta, että haastateltava suostuu haastattelun äänittämiseen.

Tutkimus on tehty hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tutkimusta tehdessä on huomioitu rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, avoimuus ja vastuullisuus, jotka ovat tiedeyhteisön ja tieteen tunnustettuja toimintatapoja. Tutkimukselle on myönnetty tutkimuslupa ja raportoinnissa on otettu arvostavasti huomioon muut tutkimukset ja niihin on viitattu asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Eettisyys on huomioitu myös Mäkisen (2006, 79–116) ohjeita seuraten. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä kerrottiin avoimesti tutkimuksesta, jotta he tiesivät mihin osallistuvat. Osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkittavilla henkilöillä ja organisaatioilla on oikeus pysyä nimettöminä, sillä se kuuluu jo tutkimusetiikan perusteisiin. Tutkimusaineistoa on käytetty vain tässä

tutkimuksessa ja se on ollut vain opinnäytetyön tekijän nähtävissä. Haastatteluiden äänitteet tuhottiin heti, kun haastattelut oli litteroitu. Litteroidut haastattelut tuhottiin, kun niitä ei enää tarvittu.

4.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan tutkimalla tutkimuksen validiutta ja reliaaбелиutta. Validius tarkoittaa pätevyyttä. Käytännössä tutkimus on validi, kun tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä saadaan sitä tietoa mitä on ollut tarkoituskin saada. Reliaabelius puolestaan tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimus on reliaaбели, kun kaksi tutkijaa päätyy samoihin tuloksiin tai eri tutkimuskerroilla saadaan samat tulokset. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Tätä tutkimusta voidaan pitää reliaaabelina, sillä tutkimuksen voisi toistaa samalla haastattelurungolla.

Termit reliaaabelius ja validius ovat syntyneet kvantitatiivisten tutkimusten myötä ja sopivat siten parhaiten kvantitatiivisten tutkimusten arviointiin. Tärkeä kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta lisäävä tekijä onkin tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta. Tulkintojen ja johtopäätösten perusteluita voi tukea otteilla haastatteluista tai muusta aidosta tutkimusmateriaalista. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Tätä tutkimusta voidaan pitää validina tutkimuksena, koska haastattelukysymyksillä saatiin niitä tietoja, mitä oli tarkoituskin saada. Haastattelurunkoa testattiin ennen varsinaista tutkimusta varhaiskasvatuksessa työskentelevällä henkilöllä, joka oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Hänen palautteensa mukaan haastattelukysymykset olivat selkeitä. Koehaastattelussa saadut tiedot olivat sellaisia, joita haastattelukysymyksillä oli tarkoitus saada. Lisäksi tutkimuksen toteuttaminen on pyritty kuvailemaan mahdollisimman tarkasti. Tutkimustuloksia käsiteltäessä esitellään kattavasti lainauksia haastatteluista, jotta lukija saisi hyvän käsityksen tutkimusmateriaalista, jonka pohjalta johtopäätöksiä on tehty.

Epätodennäköisenä, mutta mahdollisena, tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavana tekijä voidaan pitää opinnäytetyön tekijän tuttuus tutkittaville henkilöille.

Harjoittelujakson ja samassa päiväkodissa eri pituisten sijaisuuksien myötä haastateltavat tunsivat haastattelijan. Sen ei kuitenkaan oleteta vaikuttavan tutkimuksen luotettavuuteen negatiivisesti, koska haastateltavat olivat vapaaehtoisia, eikä erilaisten vastausten antamista muille tutkijoille pidetä todennäköisenä. Haastattelijalla on vaitiolovelvollisuus ja tutkimukseen sai osallistua nimettömänä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistui seitsemän varhaiskasvatuksen työntekijää, josta kolme oli lastentarhanopettajia ja neljä lastenhoitajia. Tutkimustuloksia käsitellään haastattelurungon teemojen mukaisessa järjestyksessä. Tulokset on luokiteltu ja haastatteluista on poimittu runsaasti esimerkkejä.

5.1 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät tiedot

Haastateltavilta kysyttiin, millaista tietoa heillä on lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Vastajat mainitsivat keskimäärin kaksi asiaa. Ilmaisut voitiin jakaa viiteen luokkaan: tiedot, jotka on saatu työyhteisöstä (4 ilmaisua), koulutukseen pohjautuvat tiedot (4 ilmaisua), ei juurikaan tietoa (2 ilmaisua), itse saadut tiedot (2 ilmaisua) sekä konkreettiset tiedot (3 ilmaisua). Seuraavaksi esimerkkinä jokaisesta luokasta yksi lainaus haastatteluista samassa järjestyksessä, kuin luokat edellä mainittuna.

”Sitte se tieto mitä mulla enakkoon oli siitä, että kun joku on ryhmässä joutunu tekemään”

”Tieto oikeestaan pohjautuu koulutukseen”

”Ei mulla nyt hirveesti sellasta hyvää tietoo oo siitä”

”epävirallisesti ku mun sisko on lastensuojelus töissä”

”pitää mennä esimiehen kautta”

Vaikka haastateltavista kaksi mainitsi, ettei heillä ole paljon tietoa, he kuitenkin kuvailivat tietojaan jollain tavalla. Kaikilla haastateltavilla oli siis jonkinlaista tietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Haastattelujen kautta nousi esiin, että tärkeimmät tavat tietojen saamiseen ovat olleet koulutus ja työyhteisössä oppiminen.

Toinen tähän teemaan liittyvä kysymys oli, mitä tietoa tai koulutusta mahdollisesti toivottaisiin lisää. Ilmaisut luokiteltiin neljään luokkaan:

lastensuojeluviranomaisilta saatava koulutus (3 ilmaisua), lastensuojelusta puhuminen työyhteisössä (2 ilmaisua), selkeät ohjeet 2 (ilmaisua) sekä työntekijöiden toimintaa tukeva koulutus (2 ilmaisua). Seuraavaksi esimerkit kaikista luokista.

”No musta se olis tosi hyvä, että ne (lastensuojeluviranomaiset) tulis sieltä pitäään meille niinku koko talolle, et niinku esimiehet ja työntekijät olis siinä mukana, et missä tapauksessa kuuluu tehdä ja millon me liiotellaan ja millon ei ja minkälaista vastuuta meillä on ja mitä meidän esimiehillä on.”

”Ainaki se, että siitä puhuttais useemmin täällä”

”selkeet ohjeet, selkeet niinku toimintatavat ja kaikille samat”

”Sitä oon miettiny, että vois niinku varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnattua koulutusta olla, jotain semmosta niinku silmiä avaavaa tietoa. Tai neuvoa. Et kuinka niinku työskennellä tämmösten lasten ja erityisesti vanhempienki kans. Koska se on aika... Ne on kipeitä asioita niinku selvitellä niitä. Ja sitte se, että niinku huomata niitä tilanteita ja käsitellä niitä.”

Haastateltavien vastauksista voidaan päätellä, että tarvetta koulutukselle olisi, sillä kaikki haastateltavat mainitsivat toivovansa jonkinlaista koulutusta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen. Tärkeimpänä nousi esiin lastensuojeluviranomaisilta saatava koulutus.

Teeman viimeisenä kysymyksenä varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kysyttiin vielä, miten tietoa on saatavilla työyhteisössä. Ilmaisut luokiteltiin sen mukaan, miten työntekijät olivat saaneet tietoa: esimieheltä saadut tiedot (3 ilmaisua), kirjalliset ohjeet (3 ilmaisua) ristiriitaiset tai heikot tiedot (3 ilmaisua) sekä työkokemuksen myötä tullut tieto (1 ilmaisu).

”Lähinnä niinku johtajan kautta on tullu se tieto, että mitenkä toimitaan.”

”Mä veikkaan, että meillä on jotain ohjeita jossain tiekkö kansion, jossain siinä muitten sivujen välissä”

”Nyt täytyy sanoo, että aika huonosti”

”No tietysti kokemuksen myötä”

Tärkeimmät tiedonlähteet työyhteisössä olivat siis esimies ja kirjalliset ohjeet. Kirjalliset ohjeet eivät kuitenkaan vaikuta olevan kovin tehokkaasti hyödynnettävissä, sillä haastatteluissa tuli ilmi etteivät kirjalliset ohjeet maininneet kuitenkaan tienneet missä ohjeet tarkalleen ottaen ovat. Kirjallisiin ohjeisiin luokiteltiin myös yksi maininta, että sosiaalipäivystyksen numero on tiedossa. Huomionarvoista on myös se, että haastateltavista kolme ilmaisi saaneensa työyhteisössä ristiriitaisia tietoja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Tyypillisesti ristiriita oli työtoverin ja esimiehen antaman tiedon välillä.

5.2 Lastensuojeluilmoituksen harkitseminen

Kaikki tutkimukseen osallistuneet lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat olivat harkinneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Haastateltavista kolme oli harkinnut lastensuojeluilmoituksen tekemistä useammin kuin yhden kerran. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan lyhyesti tilanteita, joissa olivat harkinneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Viiden haastateltavan kuvailemissa tilanteissa huolta herättäviä asioita mainittiin useampia ja kahdessa tilanteessa huolelle mainittiin yksi selkeä syy. Syyt liittyivät lapsen käytökseen ja olemukseen (5 ilmaisua), lapsen huolta herättäviin puheisiin (3 ilmaisua) tai lapsen poissaoloihin (2 ilmaisua).

”...et jos lapsi on hirveen nälkänen tai lapsi on äärimmäisen pelokas niin kyllä se herättää itsessä tunteita, et onko kaikki okei.”

”Et jos lapsi on vaikka sanonu jotain mistä niinku jää miettimään, että mikäköhän tää homman nimi nyt on.”

”Ja sitte ihan hirvittävät määrät poissaoloja. Syy piti olla sairastaminen, mutta en muista yhtään ainutta kertaa, että ne olis ollu sairaita ennen tai jälkeen sen poissaolon”

Haastateltavilta kysyttiin ensin millaisia tunteita lastensuojeluilmoituksen harkitseminen herättää. Toisella kysymyksellä pyrittiin selvittämään, millaisia ajatuksia lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyy. Haastateltavat kuvailivat tunteitaan ja ajatuksiaan tiiviisti yhdessä jo ensimmäisen kysymyksen kohdalla.

Tämän teeman kohdalla saatiin runsaasti ilmaisuja, kun haastateltavat kuvailivat kokemuksiaan kattavasti. Velvollisuuden tunne -luokkaan luokiteltiin ilmaisut, joissa haastateltava kuvaili tarvetta saada asiaa eteenpäin, auttamisen halua ja velvollisuuden tiedostamista. Huoli luokkaan luokiteltiin ilmaisut, joissa haastateltavat kuvailivat kokeneensa huolta lapsen ja vanhempien hyvinvoinnista. Seuraamusten miettimisellä tarkoitetaan haastateltavan pohtineen mitä seuraamuksia lastensuojeluilmoituksella olisi kasvatuskumppanuudelle ja miten kukakin suhtautuisi asiaan. Lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyvien tunteiden ja ajatusten luokittelua on selkeytetty taulukon avulla (ks taulukko 2).

Taulukko 2. Lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyvät tunteet ja ajatukset

luokka	ilmausujen määrä
velvollisuuden tunne	5
huoli	4
seuraamusten miettiminen	9
jännitys	2
pelko	2
epävarmuus	3

”Ja oli niinku tarve saada asiaa eteenpäin”

”älyttömän iso huoli”

”Sitä mä ehkä vähä mietin, että miten nyt ne vanhemmat suhtautuu muhun ja suuttuuko ne tai loukkaantuuko ne tai tuoko ne lasta enää hoitoon”

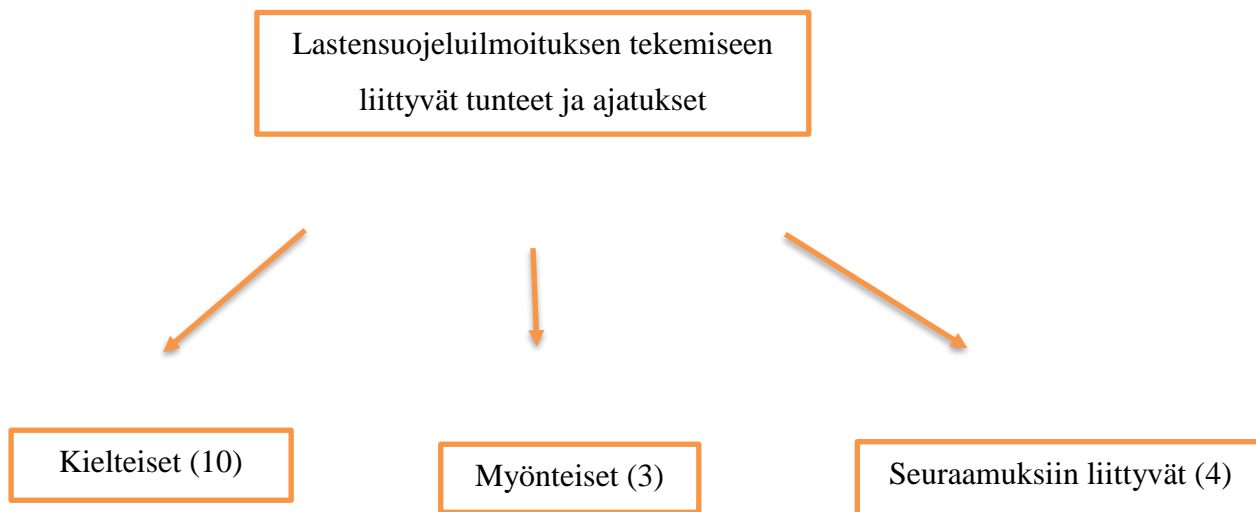
Eniten ilmaisuja luokiteltiin seuraamusten miettimiseen ja velvollisuuden tunteeseen. Myös huoli oli tyypillinen koettu tunne. Nämä tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin Karttusen (2015, 64) tutkimuksessa, jossa todettiin päiväkodin henkilökunnan tasapainottelevan puuttumisen ja puuttumattomuuden välillä pohtien lapsen etua ja suhdetta vanhempiin.

5.3 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Haastateltavista viisi oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoituksen tehneistä kolme oli tehnyt ilmoituksen useammin kuin yhden kerran. Ne, jotka eivät olleet tehneet lastensuojeluilmoitusta kertoivat toisen työntekijän hoitaneen huolta herättänyttä tilannetta tai lapsen yllättäen lopettaneen päivähoidon. Lastensuojeluilmoituksen tehneet kertoivat tilanteiden olleen aiemmassa kohdassa (7.2 lastensuojeluilmoituksen harkitseminen) kuvailemiaan tilanteita.

Kuten lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyvissä kysymyksissä, myös tämän teeman kysymyksissä haastateltavat kuvailivat tunteita ja ajatuksia tiiviisti yhdessä. Kielteisiä tunteita ja ajatuksia kuvaavia ilmaisuja tuli yhteensä kymmenen, myönteisiä kolme ja seuraamuksiin liittyviä neljä. Kielteisiä tunteita olivat pelko, pettämisen tunne, epävarmuus ja huoli. Kielteisiksi ajatuksiksi luokiteltiin ilmaisut, joissa haastateltava kuvaili, ettei haluaisi tehdä lastensuojeluilmoitusta.

Myönteinen tunne oli helpotus ja tunne siitä, että on tehnyt oikein. Seuraamuksiin liittyvillä ajatuksilla tarkoitetaan ajatuksia lastensuojeluilmoituksen tekemisen seuraamuksista. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvien tunteiden ja ajatusten luokittelua on avattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Haastateltujen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvät tunteet ja ajatukset

Moni haastateltavista oli kokenut useaa eri tunnetta.

”No siinä oli just niinku semmonen huoli ja helpotus. Et tavallaan niinku huh, mä tein sen mitä tuntu oikeelta tehdä”

”On niinku tosi hyvä olo, kun tietää, että on tehny oikein just sillon. - - mä aina vähä pelkään, et jäänkö mä taas yksin tähän tän kanssa.”

”Kyl se niinku jännitti. - - en mä haluais tehdä lastensuojeluilmoituksia. Siis on se kyllä kamala paikka”

”Siinä tulee just se että, tuleeko tästä ongelmia, miten paljo joutuu niinku keskustelemaan näiden vanhempien kanssa.”

5.4 Tunteiden ja ajatusten käsittely

Haastattelun viimeisellä kysymyksellä selvitettiin kuinka haastateltavat ovat käsitelleet lastensuojeluilmoituksen herättämiä tunteita ja ajatuksia. Tärkeimpänä tukena tunteiden käsittelyssä nousi oman tiimin tuki (5 ilmaisua). Haastateltavat kertoivat keskustelleensa muiden tiimin jäsenten kanssa ja jakaneensa havaintoja huolen kohteena olevasta perheestä.

”Ja jaettiin niitä ajatuksia niinku tiimipalaverissa. Ja sit meillä oli ekstra tiimipalavereita, et sitte niinku yhdessä istuttiin alas ja mietittiin että mitä kukin oli havainnu, ja minkälaisia ajatuksia se teetti ja ollaanko me varmoja asiasta. – Että se autto niinku tosi paljo et me saatiin aikaa keskustella yhdessä”

”Kyllähän me työtiimissä hirveesti siitä keskusteltiin ja sitte esimiehen kanssa saanu keskustella.”

Toiseksi tärkeimpänä esiin nousi esimiehen tuki oman tiimin tuen lisäksi (3 ilmaisu). Esimieheltä tukea oli saanut keskustelemalla esimiehen kanssa, esimieheltä saadun hyvän palautteen myötä ja esimiehen kysyessä työntekijän jaksamista lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen. Toisaalta kaksi muuta haastateltavaa mainitsi, ettei ollut saanut esimieheltä toivomaansa tukea.

Loput ilmaiset luokiteltiin: tuki lastensuojelun työntekijältä (1 ilmaisu), tunteiden käsittely itsekseen (2 ilmaisu) ja tieto perheen saamasta avusta (1 ilmaisu).

”Ei niitä oo niinku hirveesti käsitelty, et mä oon vaan yrittäny pysyä siinä, että mä tein oikein ja se nyt menee näin, mun pitää nyt vaan kestää tää mitä tän ympärille aina liittyy.”

5.5 Vapaa sana

Haastattelun lopuksi jokaisella haastateltavalla oli mahdollisuus tuoda esiin muuta aihepiiriin liittyvää. Näiden puheenvuorojen myötä nousi esiin monenlaisia asioita. Eräs haastateltava arvioi ryhmänsä perheistä vain neljänneksen olevan ehyitä perheitä ja muiden uusio- tai yksinhuoltajaperheitä. Hän näki tämän isona riskinä.

”Että sekin on niinku semmonen iso riski jo siihen, että jotain siellä myllertää monenkin perheen sisällä”

Toinen haastateltava oli huolissaan siitä, ettei lastensuojeluilmoituksia uskalleta tehdä tai niiden tekemistä mietitään liian kauan.

”...ehtii tapahtuu liian paljon lapsen elämässä, ennen ku siihen uskalletaan reagoida ja tehdä se lastensuojeluilmoitus.”

Esiin nousi myös näkökulma, ettei lastensuojelusta puhuta tarpeeksi.

”Yks mitä mä toivoisin, että tästä puhuttais paljo enemmän ja avoimemmin ja hyvällä mielin eikä päivittelymielellä. Et tuotais yhtä lailla pöytään, ku tuodaan maitopurkki, se asia. Et se ei oo paha asia vaan se on joskus ihan oikeesti hyvä juttu.”

Myös selkeitä ja yhteneviä ohjeita sekä toimintatapoja toivottiin. Yhtenevät ohjeet käytännöistä tulisi haastateltavan mielestä olla sekä päiväkodeilla, että varhaiskasvatuksen ja poliisin välillä. Poliisiin viitattiin, sillä poliisin ohjeistus on haastateltavan mukaan, ettei lastensuojeluilmoituksen kohteena olevalle perheelle kerrota ilmoituksen tekemisestä. Varhaiskasvatuksen piirissä käytäntönä on kuitenkin ollut puhua avoimesti vanhempien kanssa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä.

”Olis hyvä saada joku selkee käytäntö, Vaasan kaupungin yhteinen sitte, et jokaises päiväkodis toimittais samalla tavalla”

Useamman lastensuojeluilmoituksen tehnyt haastateltava koki vanhempien käytöksen olevan toisinaan epäasiallista. Sellaisen vastaanottaminen tuntuu kurjalta ja siinä tilanteessa on aika yksin.

”Pitäis ehkä tulla semmonen selkeempi raja millon esimies puuttuu siihen käytökseen mitä niillä vanhemmilla on. En tiedä miten sen hoitais, mutta tiedän vaan sen, että moni kokee sen tosi hankalaksi, ei halua jäädä yksin tämmöseen, että ne ei vaan tee enää (lastensuojeluilmoituksia).”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia tunteita ja ajatuksia lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen ja tekemiseen liittyy. Lisäksi selvitettiin, millaista tietoa työntekijöillä on lastensuojeluilmoituksesta, millaista koulutusta tarvittaisiin lisää ja miten lastensuojeluilmoitusprosessiin liittyviä tunteita ja ajatuksia voi käsitellä.

Varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat, että heillä on lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvää tietoa. Kaikki haastateltavat kuvailivat tietojaan jollain tavalla. Päällimmäisinä esiin nousivat koulutuksen ja työkokemuksen kautta saadut tiedot. Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat kuitenkin myös sitä mieltä, että koulutusta voitaisiin järjestää lisää. Suurimpana toiveena esiin nousi saada koulutusta lastensuojeluviranomaisilta, sillä heidän ammattitaitonsa luotettiin vahvasti. Haastateltavien mukaan työyhteisössä on saatavilla tietoa lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen, mutta käytännöistä on erilaisia käsityksiä ja työyhteisön sisällä voi saada ristiriitaista tietoa. Tärkeimpänä tiedonlähteenä voidaan pitää esimiestä, sillä vaikka kirjallisia ohjeita mainittiin olevan, niitä ei haastateltavien kuvailujen perusteella hyödynnetä kovin tehokkaasti. Käytäntöihin ja ohjeistuksiin toivottiin selkeyttä ja yhteneväisyyttä.

Kaikki haastateltavat olivat harkinneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Syitä ilmoituksen harkitsemiselle oli monia, mutta ne liittyivät lapsen käytökseen, puheisiin tai poissaoloihin. Lastensuojeluilmoituksen harkitseminen oli herättänyt haastateltavissa runsaasti tunteita ja ajatuksia. Merkittävimpana asiana esiin nousi seuraamusten miettiminen, sillä niitä oli pohdittu hyvin monesta näkökulmasta. Tilanteissa oli kuitenkin tunnettu vahvaa velvollisuudentunnetta, että huolta herättäneisiin asioihin on puututtava. Tutkimuksella saatiin selville, että lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen liittyviä tunteita ovat epävarmuus, huoli, pelko ja jännitys. Etenkin velvollisuudentunteen kokemisen voidaan katsoa kuvastavan sitä, että lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat tietävät oman lakisääteisen ilmoitusvelvollisuutensa, kun huoli lapsesta herää.

Suurin osa haastateltavista oli myös tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Tilastoihin Pohjanmaalla tehdyistä lastensuojeluilmoituksista on mahdotonta liittää suoria johtopäätöksiä tämän tutkimuksen perusteella, koska kohderyhmä oli niin pieni, eikä tilastoja ole eritelty paikkakunnittain (ks luku 3.4.). Karkeasti katsottuna voidaan kuitenkin todeta, että oletettavissa oli, että kohdeorganisaatiosta löytyisi useita lastensuojeluilmoituksen tehneitä. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvät tunteet ja ajatukset olivat pääosin kielteisiä, mutta tilanteisiin liittyi myös myönteisiä tunteita. Kuten harkintavaiheessa, myös lastensuojeluilmoituksen tekovaiheessa pohdittiin seuraamuksia.

Lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen ja tekemiseen liittyvien tunteiden ja ajatusten käsittelyn tukena tärkeimpään rooliin nousivat oma tiimi ja esimies. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet mainitsivat nämä.

Haastattelun lopussa haastateltavilla oli mahdollisuus nostaa esiin haluamiaan asioita. Huolestuttavana asiana useampi haastateltava nosti esiin käsityksen, että moni varhaiskasvatuksen ammattilainen ei enää halua tehdä lastensuojeluilmoituksia, koska kokemus sen tekemisestä on ollut niin epämiellyttävä. Lastensuojelua ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä pidetään myös jonkinlaisena tabuna. Haastateltavien mielestä asiasta pitäisi puhua enemmän. Eräs haastateltava pohdiskeli myös, että kuinka huonosti lapset nyky maailmassa voivat.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aihepiiri oli vahvasti mielessäni jo pitkään ennen työn aloittamista. Olin kiinnostunut sekä varhaiskasvatuksesta että lastensuojelusta ja halusin opinnäytetyössäni jotenkin yhdistää nämä kaksi asiaa. Vuosia sitten kuulin erään varhaiskasvatuksen ammattilaisen sanovan ”En mä haluais tehdä siitä lastensuojeluilmoitusta, kun en mä haluu että se sentään huostaan otetaan”. Tästä jäi mieleeni kytemään ajatus, kuinka paljon varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on tietoa lastensuojelun toiminnasta. Hiljalleen näkökulmaksi tutkimukselle muotoutui lastensuojeluilmoitukseen liittyvät tunteet ja ajatukset varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta.

Päiväkodin viikkopalaverissa tulevaa tutkimusta esitellessäni minut valtasi pelko, ettei tutkimukseni herätä kiinnostusta ja vapaaehtoisia ei löydy. Olin kuitenkin positiivisesti yllättynyt, kun vapaaehtoisia alkoikin hiljalleen ilmestyä ja sain tehdä seitsemän haastattelua. Opinnäytetyön mielekkäin vaihe olikin juuri haastatteluiden pitäminen. Haastateltavat kertoivat tuntemuksistaan avoimesti ja runsaasti ja kokemusten kuuleminen oli mielenkiintoista. Tutkimustuloksia purkaessa haastateltavien kertomista tapauksista ja niihin liittyvistä tunteista ja ajatuksista löytyi paljon yhteneväisyyksiä, mutta mitä enemmän niitä tutki, sitä erilaisemmilta tapaukset alkoivatkin vaikuttaa. Jokaisen perheen tilanne ja jokaisen ihmisen kokemat tunteet ja ajatukset luovat ainutlaatuisia kokonaisuuksia. Mielenkiintoinen jatkotutkimus olisikin tutkia samaa aihetta laajemmalla otannalla käyttäen hyväksi tässä tutkimuksessa saatuja tietoa kyselylomakkeen tekemiseksi.

Toivon, että tästä opinnäytetyöstä voivat hyötyä kohteena olleen päiväkodin lisäksi myös muut päiväkodit. Hyötyä voi olla sekä työntekijöille ja esimiehille. Työntekijät voivat tutkimuksen myötä päästä näkemään millaisia tilanteita, tunteita ja ajatuksia muut varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat käyneet läpi harkitessaan ja tehdessään lastensuojeluilmoitusta. Vaikka tunteet ja ajatukset eivät suurimmalta osin olekaan myönteisiä, toivon näiden kokemusten esiin nostamisella olevan rohkaiseva vaikutus niille, jotka joutuvat harkitsemaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Toivon, että voin tämän tutkimuksen avulla viedä varhaiskasvatuksen

esimiesten tietoon tärkeitä työntekijöiden nostamia asioita. Esimiehet ovat tärkeässä roolissa sekä tiedonantajina työntekijöille, että tarvittaessa työntekijöiden tukena antamalla palautetta ja olemalla kiinnostuneita, kuinka lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja sen nostamat tilanteet ovat sujuneet.

Opinnäytetyö kokonaisuudessaan on ollut pitkä ja haasteellinen projekti. Aihe on ollut erittäin mielenkiintoinen, muttei missään nimessä helppo. Haastatteluiden pitäminen oli hyvin antoisa kokemus, sillä työntekijöiden tarinat olivat mielenkiintoista kuultavaa. Erityisen palkitsevaa on, jos pääsen kokemaan, että työlläni on merkitystä myös käytännön työelämässä.

LÄHTEET

Ahopalo, J. 2011. Päivähoidon työntekijän lasta koskevan huolen käsittely osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Karttunen, S. 2015. Perheen ongelmiin puuttumisen rajat ja mahdollisuudet päiväkodin työntekijöiden kertomana. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

L 13.4.2007/417 Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 19.1.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#a9.12.2016-1111>

L 16.3.1973/239 Asetus lasten päivähoitosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

L 29.4.2005/272 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.12.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272#P7>

Mattinen, A. 2014. Varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa. Viitattu 30.1.2017.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74430/Mattinen_Annu.pdf?sequence=1

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki. Tammi.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17 Viitattu 21.3.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Opetushallitus 2017. Varhaiskasvatus. Viitattu 27.2.2017.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Perälä, M. & Söderkultalahti, N. 2014. Varhainen puuttuminen. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvattajien toimintatapoja huolta herättävissä tilanteissa. Viitattu 30.1. 2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82124/Perala_Soderkultalahti.pdf?sequence=1

THL 2014. Huolen vyöhykkeet. Viitattu 22.3.2017.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet

THL 2016. Lastensuojelu 2015. Tilastoraportti 20/2016. Viitattu 21.3.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131625/Tr20_16.pdf?sequence=4

THL 2017. Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen. Viitattu 28.2.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

Tuomikanta, S. 2014. Lastensuojeluilmoituksen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 30.1.2017.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82146/salla_tuomikanta.pdf.pdf?sequence=1

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 5.4.2017.

http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Viitattu 14.10.2017

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9452548>

Väisänen, M & Värekoski, M. 2015. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset huolen heräämisestä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Viitattu 30.1.2017.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/100305/Vaisanen_Manja_Varekoski_Mira.pdf?seq

LIITE 1

Teemahaastattelun haastattelurunko

1. Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät tiedot
 - Millaista tietoa sinulla on lastensuojeluilmoituksen tekemisestä?
 - Mitä tietoa/koulutusta mahdollisesti toivoisit lisää?
 - Miten tietoa on saatavilla työyhteisössä?
2. Lastensuojeluilmoituksen harkitseminen
 - Oletko harkinnut lastensuojeluilmoituksen tekemistä? Kerro lyhyesti millaisessa tilanteessa.
 - Millaisia tunteita lastensuojeluilmoituksen harkitseminen herätti?
 - Millaisia ajatuksia lastensuojeluilmoituksen harkitseminen herätti?
3. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen
 - Oletko tehnyt lastensuojeluilmoituksen? Kerro lyhyesti millaisessa tilanteessa.
 - Millaisia tunteita lastensuojeluilmoituksen tekeminen herätti?
 - Millaisia ajatuksia lastensuojeluilmoituksen tekeminen herätti?
4. Tunteiden ja ajatusten käsittely
 - Miten olet käsitellyt lastensuojeluilmoituksen harkitsemiseen ja tekemiseen liittyviä tunteita ja ajatuksia?

